

UO‘K(UDC, УДК): 82-95

ASHRAF TABRIZIY VA ALISHER NAVOIY “XAMSA”LARIDA BAHROM OBRAZINING TIPOLOGIK VA POETIK XUSUSIYATLARI¹⁶

Valijonova Shahzoda Olimjon qizi

Alisher Navoiy nomidagi ToshDO‘TAU

Adabiyotshunoslik (jahon adabiyoti) 2-kurs magistranti

E-mail: valijonovashahzoda948@gmail.com

Ilmiy rahbar: Jo‘raqulov Uzoq Haydarovich

Filologiya fanlari doktori

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat

o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

“Jahon adabiyoti va qiyosiy adabiyotshunoslik”

kafedrasi mudiri, professor

Toshkent, O‘zbekiston

E-mail: juraqulovuzoq@navoiy-uni.uz

ORCID ID: [0009-0004-7506-4372](https://orcid.org/0009-0004-7506-4372)

ANNOTATSIYA	KALIT SO‘ZLAR
Ushbu maqolada Sharq xamsachilik an‘anasi kontekstida Ashraf Marog‘iy Tabriziy va Alisher Navoiy dostonlaridagi Bahrom obrazining o‘ziga xos tipologik hamda poetic xususiyatlari qiyosiy tahlil qilingan. Tadqiqotda Marog‘iy dostonidagi tasavvufiy ruh bilan sug‘orilgan “orif va mutafakkir shoh” konsepsiyasi hamda Alisher Navoiyning mashhur “Sab‘ai sayyor” asaridagi dastlab “raiyparvar”, biroq keyinchalik g‘ofillikka chalingan o‘sha mashhur hukmdor obrazi atroflicha qiyoslanadi. Mualliflarning ushbu qahramon tabiatini badiiy ochishdagi o‘xshash va farqli jihatlari dostonlardan olingan matniy dalillar yordamida batafsil yoritilgan. Shuningdek, asarlardagi ramziy ma’noga ega bo‘lgan “mag‘iz va po‘st”, “lutf va qahr” kabi poetik allegoriyalar hamda adolat va tavakkul tushunchalarining falsafiy va badiiy ifodasi maqolada atroflicha tadqiq etilgan.	Xamsa, Bahrom obrazi, Ashraf Marog‘iy Tabriziy, Alisher Navoiy, Sab‘ai sayyor, orif shoh, adolat, tasavvuf, allegoriya, tipologik evolutsiya.

Received: July 14, 2026

Accepted: September 5, 2026

Available online: October 25, 2026

¹⁶ **For citation (Iqtibos keltirish uchun, для цитирования):**

Valijonova Sh., Jo‘raqulov U. Ashraf Tabriziy va Alisher Navoiy “Xamsa”larida Bahrom obrazining tipologik va poetik xususiyatlari. // Komparativistika (Comparative Studies). — 2026. — Vol.3, № 5(13) — B. 228-239.

TYPOLOGICAL AND POETIC FEATURES OF THE CHARACTER OF BAHRAM IN THE “KHAMSA” OF ASHRAF TABRIZI AND ALISHER NAVOIY

Shakhzoda Olimjon qizi Valijonova

Master's Student (2nd year)

Department of Literary Studies (World Literature)

Tashkent State University of Uzbek Language

and Literature named after Alisher Navoiy

E-mail: valijonovashahzoda948@gmail.com

Academic Advisor: Jorakulov Uzoq Haydarovich

Doctor of Philological Sciences

Alisher Navoiy Tashkent State University

of Uzbek Language and Literature

Head of the Department of “World Literature and

Comparative Literary Studies”, Professor

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: juraqulovuzoq@navoiy-uni.uz

ORCID ID: [0009-0004-7506-4372](https://orcid.org/0009-0004-7506-4372)

ABSTRACT	KEYWORDS
This article provides a comparative analysis of the unique typological and poetic characteristics of the character of Bahram in the epic poems of Ashraf Maroghy Tabrizi and Alisher Navoiy within the context of the Eastern “Khamisa” tradition. The study thoroughly compares Maroghy’s concept of the Sufi-inspired “gnostic and philosopher king” with Navoiy’s portrayal of the famous ruler in “Sab’ai Sayyor”, who is initially “people-loving” but subsequently falls into oblivion. Using textual evidence from both epics, the authors’ similar and distinct artistic approaches are highlighted. Furthermore, the philosophical-artistic expression of justice and trust in God, alongside symbolic allegories like “kernel and rind” and “wrath and grace”, is profoundly investigated.	Khamisa, character of Bahram, Ashraf Maroghy Tabrizi, Alisher Navoiy, Sab’ai Sayyar, gnosticking, justice, Sufism, allegory, typological evolution.

ТИПОЛОГИЧЕСКИЕ И ПОЭТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗА БАХРАМА В «ХАМСЕ» АШРАФА ТЕБРИЗИ И АЛИШЕРА НАВОИ

Валижонова Шахзода Олимжон кизи

магистрант 2-го курса

Ташкентский государственный университет

узбекского языка и литературы

имени Алишера Навои

E-mail: valijonovashahzoda948@gmail.com

Научный руководитель: Джуракулов Узок Хайдарович

доктор филологических наук, профессор,

заведующий кафедрой «Мировая литература и

сравнительное литературоведение»

Ташкентский государственный университет

узбекского языка и литературы

имени Алишера Навои

Ташкент, Узбекистан

E-mail: juraqulovuzoq@navoiy-uni.uz

ORCID ID: [0009-0004-7506-4372](https://orcid.org/0009-0004-7506-4372)

АННОТАЦИЯ	КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА
В статье представлен сравнительный анализ типологических и поэтических особенностей образа Бахрама в поэмах Ашрафа Мароги Тебризи и Алишера Навои в контексте восточной традиции «Хамсы». Особое внимание уделяется сопоставлению пронизанной суфийским духом концепции «царя-мистика и философа», воплощённой в поэме Мароги, с образом Бахрама в произведении Навои «Семь красавиц», который первоначально предстаёт заботливым правителем, но впоследствии поддаётся соблазну удовольствий и беспечно относится к своим государственным обязанностям. На основе примеров из текстов поэм выявляются сходства и различия в художественных подходах авторов к раскрытию характера героя. Кроме того, исследуется философско-художественное воплощение понятий справедливости и упования на Бога, а также символическое значение таких аллегорических оппозиций, как «суть и оболочка» и «милость и гнев» в произведениях двух восточных авторов.	«Хамса», образ Бахрама, Ашраф Мароги Тебризи, Алишер Навои, «Семь красавиц», царь-мистик, справедливость, суфизм, аллегория, типологическая эволюция.

KIRISH

Sharq adabiyoti tarixida “Xamsa”chilik an’anasi alohida o‘rin tutadi. Ushbu an’ananing eng ommalashgan va yetakchi obrazlaridan biri shubhasiz, Bahrom (Bahrom Go‘r) siymosidir. Nizomiy Ganjaviydan boshlangan ushbu an’anaviy obraz keyingi davr ijodkorlari talqinida o‘ziga xos tadrijiy evolutsiyani bosib o‘tdi. Ashraf Marog‘iy Tabriziy va Alisher Navoiy ijodida Bahrom obrazi tarixiy yoki ishqiy-sarguzasht qahramoni darajasidan ko‘tarilib, yuksak ijtimoiy-siyosiy, falsafiy va tasavvufiy ma’nolar tashiydigan mukammal siymoga aylandi. Ushbu maqolada Bahrom obrazining har ikki ijodkor dostonlaridagi tipologik va poetik xususiyatlari, ularning hukmdorlik va komillik mezonlariga yondashuvlari qiyosiy jihatdan tahlil etiladi.

ASOSIY QISM

Ashraf Marog‘iy Tabriziy talqinidagi Bahrom obrazi Sharq xamsachilik an’anasidagi “ishqiy-sarguzasht” qahramonidan “orif va mutafakkir shoh” tipologiyasiga ko‘tarilgani bilan ajralib turadi.

Ashraf Marog‘iy Tabriziy nazdida, orif darajasiga ko‘tarilgan Bahromning qalbi moddiy olam chegaralaridan kengroq va muqaddasroq bir makondir:

Dar zamīn o samā ma-gonjad dūst,

Del-e ‘āref valīk xāne-ye ū-st.

Yār-e jān az nehāyaatast bīrūn,

Del-e māaznehāyaatastfozūn (قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغى، 275، 2). برگ. ۸۶۰ هجرى. كاتب معلوم دگيل. نمرة 4320س

Ma’nosi: Do’st (Haq) na yerga va na osmonga sig‘ur, lekin orifning dili Uning haqiqiy maskanidir. Yor-u jon (Alloh) cheksizliklardan tashqaridir, bizning ko’nglimiz esa (o’sha) cheksizliklardan ham kengroqdir.

Īn šefāthā va har če zīn šefatast,

Lāzim-e rāh o rasm-e ma‘rifatast.

Šāh Bahrām bā hazār sepās,

Būd dar rasm-e xod Xodā-šenās.

Kār-e xod rā ze rāh-e rošd o rešād,

Bar tavakkol nehād bad-bonyād.

Bā Xodā rāst dāšt šidq-e darūn,

قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغى، 275) Rāst-ravbūdazdarūno barūn (2). برگ. ۸۶۰ هجرى. كاتب معلوم دگيل. نمره 4320س

Ma'nosi: Bu sifatlar va ma'rifatning barcha rasm-u yo'li Haqni tanish yo'lining ajralmas qismidir. Shoh Bahrom ham cheksiz shukrlar bilan o'z tabiati va odatida Haqni tanigan orif edi. O'z ishini hidoyat va to'g'ri yo'l bilan, tavakkul asosidagi poydevor uzra qurdi. Alloh bilan botinan hamisha sodiq va pok bo'ldi, zohiri va botini bilan to'g'ri yo'lda sobit qoldi.

Alisher Navoiyning "Sab'ai sayyor" dostonida Bahrom tabiatan ovga ("sayd") va nash-u namoga ("rud-u surud") moyil shaxs edi:

Saydsiz bo'lmas erdi oromi,

Anda rud-u surud edi komi.

Shoh Nu'mon atobek o'ldi anga,

Shafqat ichra atodek o'ldi anga (Алишер Навоий, 1992, 75).

Navoiy Bahromning taxtni egallashini uning shaxsiy jasorati bilan bog'laydi. Ikki sher orasidan toj olish motivi salaflari kabi Navoiy ijodidan ham o'rin olgan:

Ovdakim, sher qildi go'rg'a zo'r

Zo'r ila sher uyina ayladi go'r.

Ikki sher olidin chu toj oldi,

Otasi mulkidin xiroj oldi (Алишер Навоий, 1992, 76).

"Navoiy shohlikni shaxsiy baxt emas, balki "adl-u dod" (adolat va qonun) orqali bajarilishi lozim bo'lgan ilohiy vazifa deb biladi:

Kim bu shukronag'aki qildi iloh,

Meni bu nav olam ahlig'a shoh.

Komsiz komin aylamak hosil,

Benavolarni aylamak xushdil" (Алишер Навоий, 1992, 82).

Navoiy talqinida shohlik – bu imtiyoz yoki qudrat emas, balki Yaratgan oldidagi ulkan mas'uliyatdir. Navoiy Bahrom obraziga o'zining siyosiy qarashlarini singdiradi. Bu misralarda Bahrom shunchaki sarguzasht qahramoni emas, balki "Raiyatparvar podshoh" sifatida namoyon bo'ladi. Bu talqin orqali Navoiy

Bahromning keyinchalik gʻaflatga botishi va adolat mezonlaridan chekinishi uchun kuchli gʻoyaviy fon – kontrast – yaratadi.

Ashraf Marogʻiy Tabriziy Bahromining eng ustuvor sifatlaridan biri uning “Xudoshunos” ekanligidir. Bu yerda Ashraf Marogʻiy Tabriziy “rasm-e xod” (oʻz tabiati/odati) iborasini qoʻllash orqali Bahromning Haqqa intilishi uning fitratiga singib ketganini koʻrsatadi. Bu Navoiy talqinidagi “gʻaflatga botgan shoh” tipidan tubdan farq qiladi. Bahromning ish faoliyati “rošd o rešād” (toʻgʻri yoʻl va hidoyat) hamda “tavakkol” (Allohgʻa suyanish) poydevoriga qurilgan:

Šāh rā bandagī tarīq-e rah ast,

Har ke banda-ast pādšāh ast.

Podshoh uchun bandalik – toʻgʻri yoʻldir,

Kimki Haqqa chin banda boʻlsa – u haqiqiy shohdir.

Dostonda Bahrom obrazining tipologik evolyutsiyasi uning davlatni boshqarishdagi adolat tamoyillari orqali yangi bosqichga koʻtariladi:

Tā ke ‘adlī-ye ū na der ke zūd,

Xalq xošdel šod o Xodā xošnūd.

Kabk bā bāz dūstdārī kard,

Mīš bā gorg ostovārī kard.

Baxt dar rāh-e ū zamīn mī-raft,

Pīš-e ū bāyastanmī-raft (قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغی، 275 برگ. (Pīš-e ū bāyastanmī-raft (۸۶۰ هجری. کاتب معلوم دگیل. نمرة 4320س

Maʼnosi: Uning adolati tufayli tez orada xalq shod boʻldi, Alloh esa undan rozi boʻldi. Kaklik lochin bilan doʻstlashdi, qoʻy boʻri bilan ahillashdi. Baxt uning yoʻlida yer boʻlib toʻshaldi, muvaffaqiyatlar esa uning peshvoziga chiqdi. “Kaklik bilan lochin”, “qoʻy bilan boʻri” oʻrtasidagi doʻstlik tasviri Sharq adabiyotida adolat tantanasining klassik metoforik ifodasi hisoblanadi.

Navoiyning individualligi shundaki, u Bahromni ayblashdan qaytmaydi. Shoh adolatni unutsagina, davlatda tartibsizlik boshlanadi. Bu Navoiyning shoh va jamiyat haqidagi qatʼiy qarashidir.

Mulk ishi zabt-u rabtsiz boʻldi

Saltanat amri zabtsiz bo'ldi.

Qilmadi shoh chu dodxohni yod,

El ilik so'ndi qilg'ali bedod.

Mulk chun shoh adlidan qoldi,

Qildi har kimnekim qila oldi (Алишер Навоий, 1992, 102).

Ashraf Marog'iy Tabriziy Bahrom siymosi orqali mukammal hukmdorning siyosiy-axloqiy portretini chizar ekan, asosiy urg'uni "Qahr" va "Lutf" tushunchalari o'rtasidagi muvozanatga qaratadi:

Qahr o loṭf moxlobi molk ārāst,

Loṭf bī jāygāh qahr-e enkār.

Qahr bar jāygāh loṭf šomār,

Qahr maḡlūb o loṭf ḡāleb beh.

Sabqat raḥmatī 'alā ḡaḏabī.

Gar be-nēkī ravī be-rāh aftī,

Var rah-e bad ravī be-čāh aftī.

Nēk-x'āhīzavāde-yerāh-ast (قاهره، دارالكتب المصريه، درویش اشرف مراغی، 275 برگ). (80, ۸۶۰ هجری. کاتب معلوم دگیل. نمرة 4320س).

Tarjimasi: Qahr va lutf podshohlikning ikki bezagidir. O'rinsiz lutf – rad etilgan qahrdan o'zga emas. O'rinli qahrni esa lutf deb hisobla. Qahr mag'lub bo'lib, lutf g'olib bo'lgani yaxshidir. "Rahmatim g'azabimdan ustun keldi" (Hadis). Yaxshilik bilan yursang, to'g'ri yo'lga tushasan. Agar yomon yo'ldan yursang, chohga qulaysan. Yaxshilik tilash – oxirat yo'lining ozig'idir.

Ashraf Marog'iy Tabriziy Bahromning boshqaruv usulini Ilohiy sifatlarga bog'laydi. "إن رحمتي سبقت غضبي" mazmunidagi hadisning keltirilishi Bahrom obrazining "Zillulloh" (Allohning yerdagi soyasi) sifatidagi maqomini mustahkamlaydi.

Nēkūyī čīst? Nēk-nāmiy-e mard,

Mard šov kard o nēk-nāmiy-e kard.

Maḡz bā būst, būst bā maḡz ast,

Dar zuhūr-i īn suḡan basī naḡz ast.

Nīst bī-būst maḡz rā bāzār,

Nīst bī-mağz būst rā meqdār.

Har ke ū mağz dīd, būst nadīd,

Dar du ‘ālam ba-ğayr-i dūst nadīd.

Wa ān-ke ū būst dīd u ma’rifat yāft,

Gar hama kanj yāft, nafar yāft.

Wa ān-ke moğz u būst bā-ham dīd,

Şūrat-i ma’nī farāham dīd.

Şīr čūn jam‘ šod, šīrīnī,

قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغى، 275 برگ. (Ba-judā’īkadām-rābīnī (80, ۸۶۰ هجرى. كاتب معلوم دگيل. نمرة 4320س

Tarjimasi: Yaxshilik nima? U – mard kishining yaxshi nomidir. Mard bo‘lib ish qil va yaxshi nom qozon! Mag‘iz po‘st bilan, po‘st mag‘iz bilan birgadir, bu haqiqatning ko‘rinishi naqadar go‘zaldir. Po‘stloqsiz mag‘izning bozori yo‘q, mag‘izsiz po‘stloqning esa qadri yo‘q. Kimki faqat mag‘izni ko‘rsa, po‘stni ko‘rmas, u ikki olamda Haqdan (Do‘st) o‘zgasini ko‘rmas. Kimki faqat po‘stloqni ko‘rib ma’rifat topsa, garchi xazina topsa-da, haqiqatdan uzoqdir. Kimki mag‘iz bilan po‘stloqni birga ko‘rsa, u ma’no va suratni butun holda jam ko‘ribdi. Sut bilan shirinlik birlashsa, ularni qanday ajratib ko‘rursan?

Ashraf Marog‘iy Tabriziy Bahromning shaxsiyatini “mag‘iz” (ruhiy-ma’naviy olam) va “po‘st” (tashqi saltanat va jismoniy vujud) birligida tasvirlaydi. Poetik jihatdan “būst” (po‘stloq)siz mag‘izning bozori yo‘qligi –shohning botiniy ma’rifati dunyoviy saltanat orqali namoyon bo‘lishi zarurligiga ishoradir. “Sut va shirinlik” (Şīr o šīrīnī) allegoriyasi orqali Marog‘iy Bahrom erishgan ruhiy cho‘qqini tasvirlaydi. Qanday qilib sutdan shirinlikni ajratib bo‘lmasa, Bahromning shohlik faoliyatidan uning ilohiy ishqini ham ajratib bo‘lmaydi.

Alisher Navoiyning “Sab‘ayi sayyor” dostonida Bahromning ishqiy qiyofasi uning hukmdorlik qudratidan ham ustun turuvchi tuyg‘u sifatida tasvirlanadi:

Dedi shah: Gar budur ko‘ngul holi,

Ne Xito molikim, jahon moli

Bergamen qiymat o‘lsa jonong‘a

Minnatin dog‘i qo‘y g‘amen jong‘a (Алишер Навоий, 1992, 92).

Ashraf Marog‘iy Bahromni koinotdagi barcha kuch va mulk faqatgina Yaratganga tegishli ekanligini anglagan, o‘zini esa Ilohiy qudrat qarshisida “yo‘qlik” deb biluvchi hukmdor sifatida tasvirlaydi:

Goft kāy mā ba-baḵš mānīde,

Ay man u tāli‘ az tū farḵonde.

Man kay-am tā ki qudrat-am bāšad,

Tāba-yakbašaḡowwat-ambāšad (قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغى، 275، 11), برگ. ۸۶۰ هجرى. كاتب معلوم دگيل. نمره 4320س

Tarjimasi: Dedi: “Ey meni yo‘qlikdan ato etgan, ey men va tole‘yimni muborak qilgan Zot! Mulk ham Seniki, mulkdorlik ham Senikidir, ham Sen berursan, ham gunohni kechirursan. Men kimman-ki, menda biron qudrat bo‘lsa? Hatto bir chivinni haydashga kuchim yetsa?”

Marog‘iy Bahromni dunyoviy hukmdorlikdan ma‘naviy qullik (Haqqa bandalik) darajasiga ko‘tarilgan komil inson sifatida tasvirlaydi:

Qowwat u qudrat ān-ast hama,

W-īn tavānhā tavān-ast hama.

Fayẓ-i qudrat wujūdī mī-bāšad,

Kū wujūdam ki qudrat-am bāšad.

Aṭar-i qudrat-i tū bar man bāft,

Az tū šod aqdār u qudrat yāft.

Man ba-har bāyah ‘adam būdam,

Az ‘adam nīz balka kam būdam.

Tū marā zādī u būd baḵšīdī,

‘Adamī-rā wujūd baḵšīdī.

War-na pay-i fayẓ-i tawajjuh bāšam man,

Mulk u amlāk-rākebāšamman (قاهره، دارالكتب المصريه، درويش اشرف مراغى، 275، 11), برگ. ۸۶۰ هجرى. كاتب معلوم دگيل. نمره 4320س

Tarjimasi: Barcha kuch va qudrat faqat Sendadir, barcha imkonlar Sening qudratingdir. Borliq – Sening qudratingning nuridir, Sening qudrating bo‘lmasa,

vujudim nedur? Sening qudrating asari menda namoyon bo'ldi, Sendan quvvat olib, ishim qudrat topdi. Men har jihatdan aslida yo'qlik edim, balki yo'qlikdan ham kamroq bir narsa edim. Sen meni yaratding va borliq ato etding, yo'q bo'lgan odamga vujud ato etding. Agar Sening tavajjuh fayzing bo'lmasa, men kimman-u, mulk va saltanatga egalik qayda?

“Sab'ai sayyor”ning o'ziga xos syujeti Bahromning nafaqat merganlik mahoratini, balki uning hukmdor va inson sifatidagi ichki ziddiyatlarini ham ochib beradi:

Dedi gulruhqakim: k-ey pari tal'at,
Bu g'azolikni ko'rguzur sur'at.
Ne yeriga desang xadang urayin,
Ul sifatkim buyursang, o'turayin.
Sho'xning ta'bida chu diqqat edi,
Ramz ila nuktayi daqiq dedi
Ki: “burun sol iki qo'lig'a shikol,
O'ylakim turg'ay o'z yerida g'azol.
So'ngra otmoqqa yaxshi ko'zla ani,
Ham yiroqtin turub bo'g'uzla ani.”
Dedi: “har kim bir ishni vazish etar,
Ish kamolini ko'r, ne yerga yetar.”
Dedi ba'zi: “Bu nav dilkash emas,

Zuafo qatli tig' ila xush emas” (Алишер Навоий, 1992, 113-114-115).

Diloromning sharti Bahromni ma'naviy imtihondan o'tkazishdir. U shohning mahoratiga qoyil qolish o'rniga, bu ishni “mashq” (vazish) natijasi deb atashi Bahromning kibriga zarba beradi. Bahromning “ish kamoli” bilan kibri to'qnashadi. Sinov Bahromni g'azablantiradi, Navoiy “zuafo qatli” (ojizlarni o'ldirish) xush emasligini aytib, Bahromning bu harakatini “zolimlik” deb baholaydi.

Diloromni g'azab ustida haydab yuborganidan so'ng, Bahromning o'z xatosini anglashi va ruhiy azoblari uning obrazini mutlaqo yangi – “Fojiaviy Oshiq” tipologiyasiga olib o'tadi:

Naylayin bu jahonni jonsiz men,
Bal jahon birla jonni onsiz men...

Tanki jonsizdurur netay oni,

Yer quyi tanki, bo'lmag'ay joni (Алишер Навоий, 1992, 122).

Navoiy Bahromni shunchaki sevganidan ayrilgan yigit sifatida emas, balki o'z kibri tufayli o'z-o'zini jazolayotgan hukmdor sifatida tasvirlaydi:

Shoh Bahrom qildi chun ul shom,

Go'rlar jilvagohi ichra maqom.

Go'rdek tiyra erdi dayri kuhun,

Charx ul tiyralikda besaru bun (Алишер Навоий, 1992, 125).

“Go'rlar jilvagohi”. Bu ibora ham kiyiklar yaylovi, ham o'lim makoni ma'nosida kelib, doston poetikasidagi iyhom va tajnis san'atining yuksak namunasini ko'rsatadi. Navoiy bu dunyoni “go'rdek tiyra” deb ta'riflaydi. “Charx ul tiyralikda besaru bun” – Falak bu qorong'ulikda boshi va oxirini yo'qotdi misrasi Bahromning g'oyib bo'lishi naqadar g'ayritabiiy va sirli ekanligini, hatto charx ham bu sir oldida ojizligini ko'rsatadi.

Menmudruki, chunki qildim zo'r,

Ajdaho savlatimdin o'ldi mo'r.

Emdi ishq ajdahosi zo'r etti,

Ajdahokush tanimni mo'r etti.

Meni yuz ming balo aro ko'rmang,

Har zamon o'lmagim ravon ko'rmang.

Tig' ila ko'kragimni chok aylang,

Bir-ikki zarb ila halok aylang (Алишер Навоий, 1992, 130-132).

Avvalgi epizodlarda Bahrom ikki sherni yenggan, ajdahoni o'ldirgan “Alp pahlavon” sifatida tasvirlangan bo'lsa, endi u “ishq ajdahosi” qarshisida o'zini “mo'r” (chumoli) darajasida his qiladi.

Dostonning xotima qismida Navoiy Bahromning g'oyib bo'lishini umuminsoniy haqiqat — o'lim va foniylilik bilan bog'laydi:

Kirdi gar mo'rdek sipohi dajam,

Kirmayin qolmadi Sulaymon ham.

Go'rdur borcha olam ahlig'a qism,

Anga Bahromi Go'r edi xud ism (Алишер Навоий, 1992, 415).

XULOSA

Ashraf Marog'iy Bahrom timsolida ko'proq tasavvufiy va ma'naviy idealni ilgari surgan bo'lsa, Alisher Navoiy davlat boshqaruvi va insoniy xarakter inqirozini ko'rsatuvchi ijtimoiy-falsafiy obraz yaratgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. المصریه، درویش اشرف مراغی، 275 برگ. ۸۶۰ هجری. پل. نمره 4320 س.
2. Rustamov A. Navoiyning badiiy mahorati. – T.: Adabiyot va san'at, 1979.
3. Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. 20 жилдлик. Ж. Хамса: Сабъайи сайёр. (Масъул муҳаррир А.Ҳайитметов.). – Тошкент: Фан, 1992.
4. Sirojiddinov Sh., Yusupova D., Davlatov O. Navoiyshunoslik. – T.: Tamaddun, 2018. – 320 b.
5. Hidoyat, Rizoqulixon. Majma' ul-fusaho (Fasihlar majmuasi). Mazohir Musaffo tahriri ostida. – Tehron: Amir Kabir nashriyoti, 1336 h.sh. (1957).

REFERENCES

1. المصریه، درویش اشرف مراغی، 275 برگ. ۸۶۰ هجری. پل. نمره 4320 س.
2. Rustamov A. (1979). Navoiy's artistic skill. T.: Adabiyot va san'at.
3. Alisher Navoiy. (1992). Complete collection of works. 20 volumes. Vol. Khamsa: Sab'ayi sayyor. (Executive editor A. Hayitmetov.). Tashkent: Fan.
4. Sirojiddinov Sh., Yusupova D., Davlatov O. (2018). Navoiy Studies. Tashkent: Tamaddun, 320 p.
5. Hidoyat, Rizoqulixon. (1957). Majma' ul-fusaho (The assembly of the eloquent). Under the editorship of Mazohir Musaffo. Tehran: Amir Kabir publishing, 1336 solar Hijri.